

A TALL DE PRÒLEG

Montserrat Palau
Universitat Rovira i Virgili

El mes de novembre de 2015 s'inaugurava oficialment la Càtedra Josep Anton Baixeras de patrimoni literari català, gràcies a la col·laboració entre la Fundació Privada Mútua Catalana i el Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili. Tot i la seva recent creació, són ja moltes les activitats que ha dut a terme, com és el cas, gràcies al suport de la Institució de les Lletres Catalanes i la participació de l'Associació d'Amics i Amigues de Maria Aurèlia Capmany, de la Jornada dedicada a Maria Aurèlia Capmany, que va tenir lloc el dia 30 de març de 2016.

No és debades que, en l'estudi del patrimoni literari català, fos la trajectòria i l'obra de Maria Aurèlia Capmany l'escollida com a protagonista de les II Jornades organitzades per la Càtedra. No només per la importància de l'autora, una de les figures intel·lectuals cabdals de la cultura catalana de la segona meitat del segle xx, de la qual, el 2018, se'n celebrarà el centenari, sinó també per la relació d'amistat entre Baixeras i Capmany. Una relació, a més, anterior a l'establiment de la Maria Aurèlia Capmany a Tarragona, a partir de la dècada dels setanta, quan la seva parella, Jaume Vidal Alcover, va esdevenir professor a la universitat, i iniciada per qüestions literàries. Així, a l'estiu de 1960, dalt d'un autobús ple d'escriptors i escriptores que es dirigien a l'Escala per retre un homenatge a Caterina Albert – Víctor Català i lliurar-li el llibre conjunt de contes *Els set pecats capitals*, es van conèixer Maria Aurèlia Capmany i Josep Anton Baixeras. Tant en les seves cròniques radiofòniques (*Obra completa III*) com en altres escrits, Baixeras explicava que a l'hora de dinar van coincidir a la taula amb aquella dona «vehement» i «de conversa franca» amb la qual, des d'aleshores, van «encetar una amistat destinada a durar i créixer en el temps». I Baixeras, en la intervenció en el col·loqui celebrat als 10 anys de la seva mort, el 2001, acabava l'evocació tot dient que «la Maria Aurèlia va servir sense parar el seu país.»

Tot i això, Maria Aurèlia Capmany encara no ha tingut el reconeixement merescut a aquesta tasca incansable de servei a la qual al·ludia Josep Anton Baixeras. Llicenciada en Filosofia i amb el títol també de l'ofici de gravadora de vidre, va exercir com a professora per dedicar-se plenament al món literari i cultural a partir dels anys seixanta. Malgrat que sempre repetia que, per a ella, el més important era la novel·la, la creació literària, es va convertir en una dona polifacètica: narrativa, teatre (autora, dramaturga, directora, actriu), assaig, guions (ràdio, televisió, cinema, còmic), traduccions, articles, conferències... I, també, es va convertir en una defensora pública de la llibertat, de la lluita antifranquista per les llibertats civils i polítiques. Durant la dècada dels anys seixanta del segle xx, en paral·lel als moviments internacionals de defensa dels drets civils i, també, en el context nacional de la resistència política i cultural al franquisme, Maria Aurèlia Capmany comença a defensar públicament la seva oposició al règim des de posicions socialistes i el seu feminisme, i ho fa a partir de l'elaboració d'un discurs propi a través de diversos llibres d'assaig i nombrosos articles i conferències. La seva trajectòria vital de dona pública, professional de la literatura, es va moure sempre per l'afany de conèixer i saber. Ho féu des de posicions heterodoxes, servint-se de la impertinència i en constant transgressió dels models marcats. I amb un ferm compromís en contra de desigualtats nacionals, socials, racials o de gènere. Ara bé, tal com comentava, hi ha encara molta feina per fer, tant per posar a l'abast del públic les seves publicacions com per dedicar-li més estudis i recerques aprofundides. I aquest volum just hi contribueix. I ho fa des de diverses i variades perspectives de temes i, també, generacionals.

Aquesta edició aplega articles d'autors que la van conèixer i tractar i que han dedicat part dels seus treballs científics a l'obra o la trajectòria de Maria Aurèlia Capmany. És el cas de Guillem-Jordi Graells, curador i editor de la seva *Obra completa*, del qual es reproduïx un dels primers estudis apareguts sobre la literatura de Capmany. I, també, d'Àlex Broch o Agustí Pons. Àlex Broch escriu sobre el «perfum de la història», sobre la utilització de la història en algunes de les novel·les i obres de teatre de l'autora que li serveix per plantejar els paral·lelismes amb la realitat de la seva època. I l'article d'Agustí Pons, biògraf de Capmany, la reivindica com una de les personalitats catalanes fonamentals de la cultura i societat catalanes de la segona meitat del segle xx, argumentant el seu paper clau en la vida política i cultural de la transició. També la va conèixer i tractar Ramon Marrugat, que, tot fent un repàs a les activitats en què van coincidir sobre-

tot a Tarragona, en aquells temps en què, servint-se d'una cita de Xavier Amorós, «la sala era més plena de por que no de gent», afirma que fou una peça de referència en la lluita antifranquista.

També la va conèixer, però d'una manera ben diferent, Albert Basart, el seu nebot-nét, que, a més de la relació i tracte familiar, posteriorment, en la seva tasca professional, ha documentat i aplegat tota la bibliografia i diferents articles de l'autora, i que participa activament, tal com explica en el seu text, en l'Associació d'Amics i Amigues de Maria Aurèlia Capmany, que té com a objectiu de preservar i difondre el seu llegat. Un envit que, per sort, han recollit i continuen recollint les generacions més joves que ja no la van poder conèixer, amb estudis que obren noves òptiques i perspectives. Així, Isabel Graña, directora de l'espai Betúlia de Badalona, just batejat amb el títol de la novel·la de Capmany, ens aporta noves perspectives i claus de recerca sobre el primer període de Maria Aurèlia Capmany, la seva joventut, l'etapa de professora en aquesta ciutat i els primers anys de narradora a través d'un tastet de l'epistolari que va mantenir amb Odó Hurtado i que serà publicat aviat. Seguint amb les generacions més joves, Brigid Amorós ens presenta una síntesi del seu treball final de recerca del Màster en Estudis Superiors de Llengua i Literatura Catalana, documentant l'activisme constant de Capmany al Camp de Tarragona i la seva participació en tot tipus d'actes ben diversos, fossin conferències, articles, representacions teatrals o jurats literaris. Maria Font també va triar Maria Aurèlia Capmany com a objecte d'estudi del seu treball final de recerca del Grau de Filologia Catalana, concretament l'aspecte del feminisme. I en el seu article resumeix part de la investigació centrant-se en l'anàlisi del feminisme de Maria Aurèlia Capmany a partir de diversos punts de vista en tres de les seves novel·les.

Els diferents textos que conformen aquest volum, doncs, fan palesa la intensa tasca intel·lectual de Maria Aurèlia Capmany, el seu activisme constant i el seu treball polifacètic i incansable, malgrat els entrebancs, la clandestinitat i la repressió franquista. Una dona catalanista, d'esquerres i feminista que va obrir molts camins. I fan palesa també la necessitat de noves edicions de les seves obres, així com de noves recerques com les que aquí es recullen.

